
ET: LUCIAN FREUD

FLESH: LUCIAN FREUD

Baybora TEMEL*

Geliş Tarihi: 24.11.2015
(Received)

Kabul Tarihi: 07.01.2016
(Accepted)

ÖZ: Lucian Freud, sanatta büyük değişimlerin ve arayışların olduğu bir dönemde, 20. yüzyıl sanatın içerisinde adından söz ettirmiş önemli bir sanatçı olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek Birleşik Krallık gerekse Birleşik Devletler’de görülen modern akımlardan ayrı olarak özgün ve kişisel bir anlatım dili oluşturan sanatçı özellikle portre alanındaki çalışmalarıyla çağımıza damga vurmayı başaramıştır. Bu çalışmalarda geçirdiği serüveni ve gelişimi gözlerken, sanatçının bedeni yorumlayışı ve anlam beden arasındaki ilişkileri kurgulamasını yakından takip etme fırsatı buluyoruz. Freud, sanatının ilk dönemi olan 1940’larda çağın sanatını temkinli olarak takip eder, 1950’ler boyunca bağlam ve plastik değerler temelinde arayışlarını sürdürür ve 1960’ların başından itibaren tamamen kendine özgü bir sanatsal dile kavuşur. Ruhun ve zamanın izini bedende kurguladığı yeni bir yoldur bu. Beden ve ruh aynı oranda çıplaktır bu çalışmalarda. “Et”, yaşamın bir parçası olarak değerlendirilir ve kendi kendini ifade eder. Bu anlam yüklü etler izleyicide boşluk bırakmaz. Bizim bedende görmek istediğimiz değil Freud’un göstermek istediğiyle yönelir algımız. Bütün şiddeti ile figür kendisini izleyiciye ayrı bir şey olarak dayatır ve izleyici ile girdiği bu mücadeleden galip çıkar. Bu mücadelenin kazananı sadece figür değildir. Aklının ve sabrının, takıntı derecesinde, kararlı ifadeleriyle yarattığı sanatı ile Lucian Freud’ta hem kendi yüzyılının hem de içinde bulunduğumuz yüzyılın en önemli isimlerinden biri haline gelir.

Anahtar Sözcükler: Portre Sanatı, Dışavurumculuk, Gerçekçilik, Beden, Ten.

ABSTRACT: Lucian Freud, lived in a period of great changes and pursuits on art, made a name in twentieth art era. Separated from modern trends seen both United Kingdom and as well as U.S., artist, especially on portrait works, by forming a personal expressive language, marked on our age. While we are observing his art adventure and development on these portraits, we follow closely the artists interpretation on body and building relations between body and sense. Artist, in 1940s, by following the art style of the age, while continuing for new styles during 1950s, with the early 1960s he got a individual style. This is a new way that he figure out to build the sign of spirit and time on body. On these works, body and spirit both naked at the same rate. With these works, flesh is valued as a part of a life and expresses itself. Fleshes, full of sense, leave no gaps in the audience. Not that we want to see on body, our perception is orientated by what Freud wants to show. Figure enforces itself as a separate individual and wins the challenge against the audience. The winner of this challenge is not only the figure. Art he created with the hard expressions of mind and patience, Lucian Freud became a one of the most important name in his century and both in 21st century.

Keywords: Portrait Art, Expressionism, Realism, Body, Flesh

* Yrd. Doç., Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, bayboratemel@hotmail.com

GİRİŞ

Belirli değerler çerçevesinde öncü olarak nitelendirilen sanatçılar vardır. Bunlardan kimisi yenilikçi oluşları, protest tavırları, sahip oldukları teknik kapasite kimisiyse bağlamları temelinde öncülendirilirler. Freud'un öncüllüğü ise; figürü, sadece büyük bir teknik beceriyle resmedebilmesinde değildir. Onun öncüllüğü, damarları, formu ve tenin rengiyle "et"i resmedebilmesindedir.

1922 Almanya doğumlu İngiliz sanatçı, figüratif resimleriyle özellikle de portreleriyle bilinir. 1933 yılında, toplum üzerinde iyiden iyiye baskı oluşturmaya başlayan Nazi Partisi'nin yönetimindeki Almanya'dan kaçarak, ailesi ile birlikte İngiltere'ye yerleşen sanatçı, 1939 yılında Londra Sanat Okulunda sanat eğitimi almaya başlar.

Freud'un erken dönem resimlerinde Alman Dışavurumculuğundan etkilendiği ve bunun yanı sıra sürrealist üslupta denemeler gerçekleştirdiği görülmektedir. 1950'ler ve sonrasında çıplak modellerden portreler yapmaya başlar (Smith, 2007: 257-258).

Sanatçı, uzun süreli sanat serüveni içerisinde tanıdığı ya da daha yakından tanımak istediği insanların portrelerini resmetmeyi tercih etmiştir. Sanat dünyasından, at yarışı dünyasına ve sıradan yaşamdan aristokrasi sınıfı mensuplarına kadar; esasında hemen hiçbirisi profesyonel modeller olmayan, dostlarının ve tanıdıklarının portreleri ve bedenlerine eserlerinde yer vermiştir. Konularını dikkatlice seçer ve portrelerini yapacağı modeller için, her bir oturum günde üç beş saat aldığı gibi eserlerin tamamlanmasıysa bazen aylar bazense yıllar alır.

Freud'un resmetmesi oldukça zaman alan bir süreçtir. Çünkü resmettiği zamanlar, sohbetler, teatiler, şarkı söylemeler ve şiir okumalarla geçer. Bu nedenle Freud'un portreleri, bir ressamın modeliyle arasındaki ilişkinin gerçekliğe dönüşmüş halidir. Freud'un resmetme süreciyle ilgili deneyimlerini, öğrencilik yıllarından arkadaşı ve 2002'de sanatçıya modellik yapan, Hockney şu şekilde aktarmaktadır: "Onun resmetme yöntemi çok iyi çünkü çok yavaş resmettiğinden konuşma imkânınız oluyor. Bakıyor ve size dikkat kesiliyor, incelemek için size daha da yaklaşıyor, onun portreleri şimdiye kadarki yapılmışların en iyilerinden, katmanlarla dolu ve fotoğraf onun resimlerinin yakınına bile yanaşamaz" (Howgate, 2012: 7, 8).

Worringer'in natüralist sanatla doğanın taklidi sanatı ayrıştırarak tanımladığı gibi (Worringer, 1985: 35- 54) ve Hockney'in de vurguladığı üzere; Freud'un portrelerindeki natüralist tavır da onun sanatını, doğanın taklidi fotoğraf sanatından veya dönemin foto gerçekçi yahut hiper gerçekçi sanatlarının örneklerinden oldukça keskin sınırlarla ayırır.

Dönemler:

Sanatçının durduğu yeri belirleme açısından Freud'un eserlerine kronolojik olarak bakmak ve döneminin sanatına kısaca değinmek doğru olacaktır. 1940'lar bilindiği üzere kıta Avrupa'sında büyük bir vahşetin hüküm sürdüğü yıllardır. Bu nedendir ki bu "dışavurumcu" ya da "sürreal" dönemin sanatının da o denli kaotik olması kaçınılmazdır.

Girişte de söylediğimiz gibi Freud'un ilk dönem resimlerinde Andre Derain, Otto Mueller, Albert Marquet ve Emile Othon Friesz gibi Dışavurumcuların etkisinin olmasının yanı sıra sürrealist denemeler de yaptığı göze çarpar. Bir parantez açıp bu deneyimleme dönemlerinin, sanatçıların kendilerini tanıma süreçleri olduğu yargısında bulunmak hiç de yanlış olmayacaktır.

Resim 1. *Artist Room*, 1944, tuval üzeri yağlıboya, 76.2 x 62.2 cm

Örneklem olarak seçtiğimiz her iki resimde de görüleceği üzere, çalışmalar ince boya katmanları ile yapılmış ve özellikle Kedi yavrusu ile Kadın isimli portrede; figürün gerçekliğinden çok ifadedeki duygu vurgulanmaya çalışılmıştır. Bu da elbette ki dönemin dışavurumcu anlayışıyla örtüşen bir özelliktir.

Resim 2. *Girl with Kitten*, 1947, tuval üzeri yağlıboya, 41 x 31 cm

Freud'un 1952 tarihli John Minton adlı portre çalışmasında yoğun bir melankoli göze çarparken 1960'lara doğru gelindiğinde resimlerinde büyük bir değişim başlar. İnce ama titiz uygulanmış boya katmanlarının yerini gene ince fakat daha kendiliğinden hissedilen fırça vuruşları alır. Bu portreleri öncekilerin aksine tek pozda bitirilmiş gibidirler.

Resim 3. *Man and his Daughter*, 1963-1964, tuval üzeri yağlıboya, 61 x 61 cm

1980'lere ise Freud'un olgunlaştığı dönemler demek hiç de yanlış olmaz; Öyle ki boya kullanımından paletine, ışığından plastik değerlerine kadar, ilk dönem resimleri ile bu dönemkiler arasında çok belirgin farklılıklar vardır.

“1980'lerdeki iyi sanat yapıtlarının belirgin özellikleri arasında renk ve biçim olgunluğu ve özellikle de sahip oldukları sunuş zenginliği göze çarpar. Bunun yanı sıra dramatik etki yaratmak amacıyla başvurulan anlatım yalınlıklarına da dikkat çekmek gerekir. Bu dönemin önemli sanatçılarından yapıtları bir bütünlük içerisinde karşımıza çıkar ve birliktelikleri onları daha anlaşılır kılmaktadır” (Lynton, 1991: 351) derken Lynton, belki de, dönem sanatını Freud gibi sanatçılar özelinden değerlendirmiştir.

Resim 4. *Two Irishman in W 11*, 1984-1985, tuval üzeri yağlıboya, 141x172.8 cm

Freud'un resimlerindeki dönüşümü yukarıdaki *W 11'deki İki İrlandalı* adlı resmi üzerinden açıklayacak olursak, sanatçının mekân içerisinde figürlerin aksları, duruşları ve uzak yakın algısıyla önceki dışavurumcu resimlerine gerçekçi bir üslubu da eklediğini görürüz. İç mekânda yer alan bu kompozisyondaki her iki portrede detaylı bir biçimde resmedilmiş ve izleyicinin bakışını pencereden çıkarıp şehir manzarasına yönlendiren kadraj fevkalade gerçekçi betimlenmiştir. Bu gerçekçilik Freud'un daha sonraki nü portrelerini de sarmalar.

Freud'un Resimlerinde Beden:

Bilindiği üzere resimde beden kavramı, yazılmış batı sanatı tarihinde hemen tüm akımların başat konusu olarak yer almış, çok geniş ele alınması gereken bir konudur. Makalenin bağlamından uzaklaşmamak için burada kısaca değinilmesi gereği görülmüştür.

Resim 5. *Eli and David*, 2005-2006, tuval üzeri yağlıboya, 142x117 cm.

Beden kimi zaman duyguların ve karşıtlıkların ifadesini sağlamadaki bir araç kimi zamansa gerçekliğin ifadesi olarak var olmuş bir olgudur. Daha nesnel bir örnekle açıklamak gerekirse; 1900'lerin başındaki Dışavurumcuların bedene yükledikleri anlamla 1960'lardaki Pop-Sanatçıların yahut Gerçekçilik

akımlarının bedene yükledikleri anlam birbirlerinden oldukça farklıdır. Dışavurumcu sanatçı, bedeni, döneminin politik ya da sosyal kaotik ortamının bir ifadesi olarak sanatın merkezine ve bir imge olarak, konumlandırırken, Pop-Sanatçısı onu popüler kültür simgesi haline getirir, Gerçekçiler ki buna foto-gerçekçiler, hiper-gerçekçiler, süper gerçekçiler dâhil, ise bedeni kendi gerçekliğinin aksine fotografik gerçekliğiyle resmetmişlerdir. Lucian Freud ise bedeni kendi algısal gerçekliğiyle resmeder. Çünkü beden Freud'un resimlerinde, nesnel bir gerçeklikten çok öznel bir gerçeklik olarak var olur.

“Sanatçı, bir sanat eserini yaratma sürecinde hiçbir zaman mutlak anlamda bir mutluluk anı yaşamaz. Gerçi yaratma sürecinde buna benzer bir duygu vardır içinde: ama eserin tamamlanma anı yaklaştıkça bu duygu da uçup gider. Çünkü sanatçı o zaman yarattığının yalnızca bir resim olduğunun bilincine varır. Oysa o ana değin neredeyse canlanacağını umut etmiştir” (Gombrich, 1992: 102-103) derken Freud kendi beden algısını çok yalın bir şekilde anlatmaktadır aslında.

BULGULAR ve SONUÇ

Lucian Freud, büyük reklamlarla öne çıkarılan ressamların aksine, bir derviş sabırla derinden ilerleyen ve çağdaş sanat dünyasındaki yerini perçinleyen bir sanatçıdır (Yılmaz, 2013: 418).

Sanatçının ilk dönem resimlerinin aksine, modelden yaptığı portrelerinde akıcılık ve netlik göze çarpar. Bu kararlılığı gösterirken her bir fırça vuruşu üzerinde uzun uzadıya düşündüğü açıkça gözlemlenmektedir. Kullanacağı rengin tonu, değeri ve yapının planlarını hacimlendirmek için kullanacağı gölge tonlarını adeta özenle belirler. Bu takıntılı derecede dikkatli boya işine rağmen, fırça vuruşlarında sert ve keskinliğin aksine yumuşaklık ve akıcılık vardır. Atölyesinde ağırladığı modelleri ile belirli ölçülerde duygusal bağı bulunmasına karşın onları boya ve fırçasıyla tuval üzerine geçirdiği birer et olarak gördüğünü söyleyebiliriz. Olgunluk dönemi portrelerinin ifadelerine, alegorik veya simgesel anlamlar katmaktan ziyade tamamıyla gözünün gördüğü biçimde betimlemeye çalıştığı yargısına varmak mümkündür. Böylelikle Lucian Freud'un portreleri, foto gerçekçi ve hiper realistlerin piyasaya hâkim olduğu bir dönemde ayrıcalıklı bir yer edinir kendisine.

Büyük ebatlı tuvallerinde, kendinden emin ve yoğun katmanlı fırça vuruşları, figürlerin omuzlarında yumuşaklık kazanmakta ve ten rengindeki sarı ve pembeler mavi-gri ile etkileri azaltılarak beden forma kavuşturulmaktadır. Freud'un portre ve bedenlerindeki ışık, ilk bakışta her ne kadar sade bir ten rengi ile boyanmış gibi algılandıkça da, resimlerine yoğunlaştıkça, çok güçlü ve tonlarla dolu bir paletten çıktıkları hemen fark edilir. Ochre sarısı, kırmızı ve bolca beyazla elde ettiği ten rengi, gölgelerde mavi-grilere, gren earth'e ve umber karışımlarına dönüşür.

Kilolu kadın portrelerinde etin kıvrımlarının aldığı gölgelerde dahi tonal geçişler göze çarpar.

Sanat tarihçisi Irving Sandler, Freud'un portrelerini tanımlama özelinde algısal realizm olarak çevirebileceğimiz *perceptual realism* teriminden söz eder (Britt, 2010: 389).

Freud'da plastik değerler adeta modelin emrindedir. Bütün tonlamalar bedenın kırılğanlığını vurgular. I. Dünya Savaşı gibi bir savaşıın sonuçlarıyla yüzleşmiş ve bir diğer savaşı da yaşamış bir sanatçı olarak (II. Dünya Savaşı) bedeni zaman ve şiddet ilişkisinden koparmamış, belki de koparamamış ve ona karşı direniş içinde kurgulamıştır. Modern sanatçıların aksine beden acıyı yüklenirken gösterilmemiş, sonuçları ile yüzleşmiş ve sürecin bütün yaralarını üstünde not almıştır. İlk dönemlerinden bu yana süregelen dışavurumcu etkiler sadece anın değil uzun bir zamanın belleğini tutar. Beden geçmişten taşınmış bir yaşamın, geleceğe bağlanan "et" ten köprüsü haline gelir. Burada beden, ruhun evi olarak yer alır. Aslında beden bu haliyle ruhun neye sahip olduğunu sergiler.

Kadın kendi başına çıplak değildir, seyircinin onu gördüğü şekilde çıplaktır der Berger (1999: 50). Lucian Freud'un resimlerindeki kadınlar da, sanatçının gösterdiği oranda çıplaktırlar. Çıplaklık bedenın değil beklide ruhun soyunmasıdır Freud'ta. Bu yüzden kendi ailesini de çıplak resimlemekten kaçınmaz ve modelle olan ilişkisini sadece bir bedenle olan sentetik bir sanatçı model ilişkisi değil, bütün yaşamışlıklara bir şahitlik haline getirir. Artık model ressamın paydaşıdır. Bütün hikâyesiyle kendini ortaya koyar.

Böylelikle, 1950 öncesi yapıtlarında görülen ressam merkezli dışavurumculuk yerini ressam ve modelin paylaştığı anlamsal bir dışavurumculuğa bırakır. Beden zamanın izini sürer. Bu yolculuktaki bütün değişimler ressamın tuvalindedir artık. Sanatçının değil modelin kutsandığı yeni bir yapıya geçiş yapılır. Bu yapı sadece yalın gerçeğe tutulan bir ayna olarak değil içinde gerçekliğin çok ötesinde değişkenlere sahip duygusal motivelerin de izini sürer.

Klasik sanatın yunan temelli idealize etme algısı Freud'da tam zıttına dönüşmüştür. Bedenler ve ruhlar bu dünyadan alabildiğine nasiplenmiş ve bunun bedelini ödemiş olarak karşımıza çıkar. Dünyadan bu bedenlere düşen paydır aslında çıplak olan. Beden idealist felsefenin aksine ruhun basit bir taşıyıcısı değildir ve ruhla beraber şekillenen, değişen katmanlar ve yüzeyler yaratır artık. Belki de bu yüzden tende, geniş düzlükler değil farklı tonlamalarla parçalanmalar yer alır. Ressam kişinin biyografisini adeta beden üzerinde bu yolla kurgulamaktadır. Hikâyeleri değil bedendeki sonuçları çıkarır karşımıza. Bu yüzden de portrenin en önemli ustalarından biri haline gelir.

Belli ki Freud, öne çıkaracağı ifadeyi sabırla kurgulamıştır. Bu onu, anın bütün tuzaklarından kurtararak geniş bir zaman diliminin olgun algısına bağlar. Dışavurum ya da ifadecilik sağlam bir analizin yöntembilimi haline gelir. Gerçekçi görünüşler yapısal bütünlüğünü kaybetmeden bedenine arkasına yönlendirir izleyiciyi. Burada figürün değil anlamın da gösterildiği bir *yeni gerçekçilik* yaratır. Figürler hem asıllardır hem de ötesi. Sadece plastik değerlere değil bir yaşamın içine çeker izleyiciyi. Çağın anlık, güncel “oluşum” ve “performans” akımlarından uzakta zamana kalıcı izler bırakır.

KAYNAKÇA

- Berger, John, *Görme Biçimleri*, Yedinci Basım, Çev: Yurdanur Salman, Metis Yayınları, İstanbul, 1999.
- Britt, David, *Modern Art: Impressionism to Post-Modernism*, Thames & Hudson Ltd. London, 2010.
- Gombrich, Ernst, H., *Sanat ve Yanılsama: Resim yoluyla betimlemenin psikolojisi*, Çev: Ahmet Cemal, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1992.
- Howgate, Sarah, *Lucian Freud: Painting People*, Yale University Press, CT, USA, 2012.
- Lynton, Norbert, *Modern Sanatın Öyküsü*, İkinci Basım, Çev: Cevat Çapan ve Sadi Öziş, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1991.
- Smith, Edward L., *Arttoday*, 10. Baskı, Phaidon Press Limited, London, 2007.
- Worringer, Wilhelm, *Soyutlama ve Özdeşleyim*, Çev: İsmail Tunalı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1985.
- Yılmaz, Mehmet, *Modernden Postmoderne Sanat*, İkinci Basım, Ütopya Yayınları, Ankara, 2013.